

TELEGRAFUL ROMÂN.

Apare Marțea, Joia și Sâmbăta.

ABONAMENTUL

Pentru Sibiu pe an 14 C., 6 luni 7 C., 3 luni 3 C. 50 fl.
Pentru monarhie pe an 16 C., 6 luni 8 C., 3 luni 4 C.
Pentru străinătate pe an 24 C., 6 luni 12 C., 3 luni 6 C.

Pentru abonamente și inserțiuni a se adresa la
Administrațiunea tipografiei arhidiecezane Sibiu, strada Măcelarilor 45
Correspondențele sunt a se adresa la
Redacțiunea „Telegraful Român”, strada Măcelarilor Nr. 34.
Epistolele nefrancate se refuză. Articollii nepublicați nu se înapoiază.

INSERȚIUNILE:

Pentru odată 14 fl., — de două ori 24 fl., — de trei ori
30 fl. rëndul cu litere garmond

Limba magiară în școlile populare.

Sibiu, 18 Iulie n.

II.

Instrucțiunea publică se poate face, și de fapt se face în școlile de la sate, amăsurat împrejurărilor locale și conform raporturilor economice în cari trăiesc țeranul ai cărui copii au să cerceteze școla. De aceea, învățământul se face la sate cel mult în șese luni de preste an, ear' restul din an îl formeză feriile, reclamate în mare parte de trebuințele economice ale țeranilor cu copii obligați să cerceteze școla.

Acum, dacă luăm în privire planul de învățământ introdus în școlile populare din patria noastră, și vom vedea câte studii au să fie propuse în școla sătăscă, pe ușor ne putem convinge, că mare sporiu nu se poate aștepta din nici un studiu, dată fiind scurtimea timpului de propunere. De altcum nici nu cade în sarcina școlei de la sat să dea gata pe geograful, istoricul sau limbistul, ci tot ce se așteaptă de la școla elementară poporală este aceea, să sădăscă în elevi cele mai elementare cunoștințe ale culturii omenesci, anume, *citirea, scrierea și calculul*, lucruri neapărat de lipsă pentru țerani, ear' din celelalte studii să le deie *câte ceva*, cât tocmai se poate prinde de elevi.

Pe lângă actualul nostru plan de învățământ rezultate extraordinare poate să dea deci școla sătăscă numai acolo unde se face o încordare extraordinară de puteri, atât din partea învățătorului cât și din partea elevului, dar' chiar și aici rezultatul e problematic, pentru-că nu poate să fie de durată lungă.

Și tocmai această împrejurare a făcut, ca la timpul seu naționalitățile nemagiarie din țără să militeze contra introducerii limbei magiare ca studiu obligat în școlile populare de la sate, pentru-că știau, că introducerea unui studiu nou în învățământul public nu poate să se facă de cât numai în detrimentul progresului preste tot în in-

strucțiunea publică, și că prin această se periclităză și se fac problematice rezultatele pe cari trebuie să le dea școla poporală cu privire la primitivele elemente ale culturii omenesci. Căci, cu cât sunt mai multe studii de propus în școla de la sat, cu atât mai slab e sporiul chiar și în cele mai necesare pentru țeran.

Dacă atunci am ținut de periclitată instrucțiunea publică prin înmulțirea obiectelor de învățământ, natural că astăzi primejdia pentru învățământul public din școlile populare nemagiarie de la sate trebuie să o ținem de și mai mare, fiind-că acum noul studiu, introdus atunci, se ia din șirul obiectelor obligate de propunere și se ridică la rangul unui studiu predilect, studiu pentru care au să fie jertfite jumătate din orele de propunere de preste săptămână.

Nu pedagogul, ci laicul încă trebuie să înțeleagă, că acesta nu se poate face de cât earăși numai în detrimentul celorlalte studii obligate, în detrimentul instrucțiunii preste tot, pentru-că dacă din cele șese luni de instrucție de preste an trei vin jertfite exclusiv limbei magiare, ce mai rămâne pentru celelalte studii, și ce sporiu se poate face în ele într'un timp atât de scurt?

Că pe lângă o astfel de împărțire de ore cum se va putea satisface în viitoriu planului de învățământ? — știe ceriul. Noi știm însă un lucru, anume, că rezultatul visat de domnul ministru de culte și instrucțiune publică și de cei ce l' îndemnă să meargă pe calea apucată a magiarisării școlilor confessionale, nu va fi ajuns nici prin aceste măsuri supărătoare pentru confesiunile cari jertfesc atât de mult ca să-și aibă școlile lor naționale, din motivul, că după cum am spus, în școlile populare nu se pot învăța limbi *din carte*, pentru-că etatea, mintea nedesvoltată, și mai ales împrejurimea elevilor nu o conced această.

Nu se va face deci nici un sporiu în limba magiară, — mai mare decum e cel de astăzi, — dar' nu se va face sporiu în viitoriu nici în celelalte stu-

dii, și astfel pentru un experiment, pentru o închipuire, numită magiarisarea naționalităților nemagiarie din țără, jertfele aduse pe altariul culturii generale din partea naționalităților vor rămâne jertfe aduse înzadar, și străbătura culturii primitive în păturile de jos ale populațiunii nemagiarie vine împedecată, de dragul unei limbi pe care cei-ce au trebuință de ea și-o însușesc singuri, de voe bună și fără nici o silă.

Dar' chestia are un însemnat *fond politic*, și aici e păcatul. Scopul e asimilarea, magiarisarea prin școle. Va să zică, școla se folosește ca mijloc pentru ajungerea scopurilor politice!

Asta e o greșală foarte mare. Pentru-că școla, și preste tot instrucțiunea publică, n'are să fie trasă în cadre politice și n'are să fie folosită în scopuri politice. Școla nu poate să fie fabrică de magiarisare, cinumai aceea ce trebuie să fie, instituțiune pusă în serviciul culturii generale omenesci, în serviciul acelei culturi, care poate să fie altuită în elev numai în limba în care acesta a crescut, în care a început a cugeta încă în brațele mamei sale, fiind-că numai limba această, limba maternă a elevului poate să formeze mediul care pune pe învățătoriu în pozițiunea de a-și putea rezolva în mod mulțămitori și pe deplin problema cea grea cu a cărei rezolvare e însărcinat.

A pretinde deci, ca elevii din școlile populare să învețe a cugeta și a-și exprima cugetele într'o limbă străină, ear' nu în limba lor maternă, nu e alta de cât atac îndreptat în contra libertății de dezvoltare și în contra culturii generale omenesci. Și în numele acestei culturi generale omenesci datorii suntem să protestăm cu totă energia în contra novelor dispozițiuni luate din partea ministrului de culte și instrucțiune publică cu privire la învățarea limbei magiare în școlile populare, — ca păgubitore pentru dezvoltarea intelectuală a tinerimei nemagiarie din patrie. Să protestăm și să cerem revocarea lor!

Infamia kossuthistă.

În numărul anterior am semnalat articolul infam din ziarul „Független Magyarország”, organul de publicitate al lui Francisc Kossuth. Dăm acum în traducere fidelă acest articol, spre a se vedea cum suntem pălmuiți și insultați în sentimentele noastre de pietate din partea acelora cari la 1848-49 au detronat Casa de Habsburg, în timp ce părinții nostri și-au jertfit viața și averea apărând tronul și dinastia.

Articolul e următoriu:

„În deceniile din urmă răsar ca ciupercile astfel de produse literare, cari se trudesă să spele albe câteva figuri negre ale războiului nostru de libertate. Ca-și-cum la comandă, ca-și-cum din aceeași oficină ar eși acestea, căci toate sunt deopotrivă pline de cele mai sfruntate denaturări, neadevăruri, și toate contribuie din greu la falsificarea istoriei noastre. Sunt nenumărate cărțile și broșurile cari iau în apărare pe Görgei. Acum însă merg și mai departe și vosc să prezinte publicului ca pe cel mai ideal conducător român pe Iancu, *crudela bestia valahă* (vérengző oláh bestiát.) Nu putem trece fără cuvânt peste această. Acesta e veritabil atentat contra istoriei noastre. Și nici că ne putem închipui, de ce gazeta creștărească „Vásárhelyi Híradó” ia în apărare pe Iancu Avram, pe *banditul crudel valahă* (véres oláh bandita) al războiului de libertate, scriind despre el astfel:

(cităză 10 rënduri, în cari se zice că Iancu a fost idealist, unicul om în Ardeal pe timpul revoluției, care „în adevăr s'a încălțit pentru libertate și scopuri politice mai înalte”. Ceea-ce dă însă cu o mână exprimându-se astfel asupra lui Iancu, „Vás. Híradó” ia îndoit cu cealaltă mână, zicând că toți cealalți tribuni români au fost crudeli, săngeroși și bestiali.)

După peisagiul citat, foia lui Kossuth continuă astfel:

„Poporul nostru cunoșce altcum pe Iancu. Ce a putut îndemna însă pe scriitor, într'un oraș magiar de baștină, unde omenii se întorc cu scârbă de cătră astfel de articoli, să scrie acel articol? Băncile române ardeleni își întind deja spre Alföld antenele, dór' nu va fi căzut în mreaja lor „Vás. Híradó”?

FOIȘORĂ

Poeții ardeleni în literatura română.

de

Frații I. Minea.

Răsfoind istoria literaturii române și cercetând de la începutul acesteia până prin anii nouăzeci, rămâi isbit de un fapt curios. Ardealul nostru a produs mulți scriitori de valoare, mai toți s'au mărginit însă într'a serie proză, și afară de *Andrei Murășianu*, care e amintit numai pentru faptul că a scris însușefițorea cântare națională a tuturor Românilor „*Destăptăte Române*”, nici un poet de seamă n'a produs Ardealul.

Descălăcători de țară, dătători de legi și datini, istorici eminenți și cu vederi înalte, scânteetore de iubire de neam și de moșie, filologi savanți, cari luminăză originile limbei și ale poporului român, origini, ce ei cu mândrie le propovăduesc urbi et orbi, filosofi chiar, — poeți însă *nici-unul!*

Și fiind-că nici în alte arte, ca musică, sculptură, pictură nu se remarcă încă până

în timpul din urmă nici-un fiu al Ardealului, e ușor de înțeles, cum pentru un moment s'a putut răspândi credința, că „Ardelean și artă” sunt două noțiuni incompatibile, cari se bat în capete, că prin urmare Ardelenii sunt lipsiți de ori-ce simț artistic, incapabili de a se entusiasma de divinul farmec al unei opere de artă și de a produce astfel de opere.

Nimeni însă nu s'a încercat să cerceteze cauza acestei aparițiuni intristătoare și a explica pricina, pentru care trei milioane și mai bine de Români nu sunt în stare să producă un artist, un poet. Să aibă ore rost legea lui Bacon, relativ la apariția intelectualilor, ori crearea unui poet pretinde un anumit teren, în care se poate ivi, ca și grăul, secara, sau orzul? Căci chiar dacă vre-un îndrăzneț s'ar fi aventurat într'o astfel de cercetare, s'ar fi împedecat la pasul cel dintâi: Românul ardelen țărăesc în mijlocul celei mai frumoșe, celei mai poetice, mai fermecătoare naturi, — mai mult chiar, poporul acesta a dat cele mai frumoșe mărgăritare din literatura poporană a tuturor Românilor, — faptul însă, că până acum din sinul lui n'a eșit nici-un poet de valoare, e inesplicabil. Ar fi ajuns fără îndoelă la această

concluzie îndrăznețul cercetaș, fără a fi contribuit însă cu nimic la lămurirea problemei ce și-o pusese, și ar fi încheiat pôte într'un mod mai mult, sau mai puțin vag: Se vede că *libertatea* este condițiunea esențială a oricărei mișcări artistice! . . .

Și credința, că Ardelenii nu sunt artiști, ar fi prins tot mai adânci rădăcini, ar fi ajuns pôte o dogmă pentru istoricii tinerei noastre literaturi naționale! . . .

Dar' iată, că de-odată răsare 'ntre noi un mândru luciefăr, *Coșbuc*.

Un flăcăiandru isteț și falnic, care cu graiu-i duios și dulce fermecase pe toți bêtânii satului și uimise o 'mprejurime 'ntregă, furând inimile tuturor fetelor frumoșe, iese cu cântecele sale minunate 'n larga lume românăescă . . .

Astfel de cântece nu mai răsunară, pôte de când murise poetul „Mioriței lae, lae, bucalăe”, pe nicăiri, nici prin străvechiul codru, nici prin satele sau prin orașele noastre.

Par' că era geniul poporului român, care vorbia prin gura istețului flăcău și ne reamintea în cea mai armonioasă limbă românăescă povești vechi, de mult uitate, cu mândrii Feți-frumoși și falnicii smei, cu Ilene Co-

sinzene, zine din basme și tot felul de 'mperați. El ne cânta mai departe dragostea cămpenescă, balade duișe și idile de amor dintră fetele și flăcăi de prin sate, ne descria în cele mai poetice colori „Nunta Zamferei” și cu o neasămănată și nespusă duișie ne povestea „mórtea lui Fulger”, înălțând apoi cu vrednice cuvinte iubirea de moșie a Românului.

Coșbuc a apărut de la început în totă a lui mărire și frumșeță neaș românăescă. Peisagiurile ce el le descrie, le găsim pe moșia noastră, nu prin cine știe ce depărtate străinătăți.

Jingașa musă, care l' inspiră, nue nici musa lui Leopardi, și nici vre-o altă esotică figură, ci e poporul român și literatura lui poporană, din care *Coșbuc* porcede. Șóțele blânde ale musei populare le auziseră și alții înaintea lui *Coșbuc*; dar' această musă, modestă afară din cale, s'a retras în fața altora mai pretențioșe și mai obraznice, străine însă de lege și de neam. În *Coșbuc* însă și-a găsit omul, care cu drag s'o asculte și s'o chieame . . .

(Va urma).

Zice apoi, că publicul magiar o să învețe pe redacția numitei foi, dacă nu se va pocăi cu sinceră jălnță; îi impută că nu știe istoria „răsboiului pentru libertate” și că cel care astfel scrie nu știe cine a fost Iancu, Apoi continuă:

„Nu știe, că acest idiot căpitan de bandiți valah („félkegyelmű oláh rablóvezér”) a fost acela care a dispus mistuirea prin foc a Zlatnei, Abrudului, Roșiei, Bradului, și cu cruditate ce-ți înghiață sângele a dispus să fie ucisii grămadă Magiarii” (Ce mai minciuni kossuthiste!)

Nu i-a aușit de veste respectivul domn gazetar, că acest om săngeros poruncia să fie trași omeni în țapă, să fie răstigniți pe cruce, tăiați cu ferestrul peste mijloc, și după desonorarea morală (!Ce minciună infamă!) alungate femeile și fetele în jarătecul bisericilor incendiate (!). N'a cetit nici-când despre măcelărirea familiei Brády și nu i-a aușit de veste nopții înfiorătoare de la Presaca? Nu știe ce s'a întâmplat cu Aiudul? Bandiți valahi au năvălit pe el în miez de noapte și cu foc și fer au pustiit acest vechiu oraș magiar. Pe un moșneag de 80 ani l'au tîrît de picioare în lungul ulițelor, apoi prin chinuri rafinate l'au ucis. Pe un cetățean de frunte l'au fript de viu (!), pe preotul reformat l'au tăiat în patru. Cincizeci de femei îngrecate s'au refugiat în biserică. Au năvălit și asupra bisericii și au pustiit-o; pe cele cincizeci femei în stare binecuvîntată le-au despicat, pe feții pântecului lor, înșifii în sulitele căpătate de la oștea austriacă, i-au fript (!!!). Un eminent instituit al culturii naționale, colegiul reformat, l'au pustiit, muzeul i-l'au nimicit. Și în acest muzeu se afla o majestică reliquie a eroului de la Sântimbru, scutul lui Simion Kemény, din cari și-au făcut cuie de potecove bandiții valahi.

„Apoi toate acestea nu le știe autorul articolului din „Vásárhelyi Híradó”? Dacă nu le știe cetiască scrierile baronului Andreiu Kemény și ale fostului ministru de comerț Lukács Béla despre această tristă epocă (scrieri reduse deja la valoarea minciunilor!) și învețe din acelea, că Avram Iancu nu idealist a fost și nu pentru libertate a luptat, ci a fost un bandit ordinar, care visa de coróna Ardealului, până ce a nebunit și ca cerșitor flueraș s'a prăpădit prin munți”.

Iată, popor român, cum ești cinstit în țara pentru a cărei apărare și susținere îți dai sângele și averea! Ear' voi bihorenilor, poftiți acum și vedeți: pe ce oameni ați ajutat să ajungă la mandate de deputați dietali!

Revistă esternă

Visita de la Petersburg. Eri după amiaz regele Victor Emanuil III. a plecat din portul Kronstadt, pe cuirassatul „Carlo Alberto”.

Conform programului, ar avé să urmeze acum visita la Berlin.

Asupra visitei de la Petersburg presa mare scrie fel și fel de combinațiuni, o parte atribuindu-i mare importanță politică, ale cărei efecte vor eși la iveală în curînd (Albania?), altă parte însă o consideră ca simplă vizită de curtoisie.

Disolvarea dietei engleze. „St. James Gazette” din Londra, care stă în contact cu cercurile de curte, în numărul de la 15 Iulie scrie că mai mulți membri ai cabinetului consideră sosit timpul să întrebe opinia țerii asupra răsboiului african. Astfel probabil că dieta va fi în curînd disolvată.

Situație critică în Macedonia. Telegramă din Sofia dte 15 Iulie raportază, pe baza știrilor din ziarele din Macedonia, că în vilaletul Bitoliei (Monastir) situația e foarte critică. Iankow, colonel în rezervă al armatei bulgare, a năvălit în Macedonia cu o ceată înarmată și prin o proclamație datată din Sturmnila a dat de știre macedonenilor, că el e comandantul armatei revoluționare în districtele de la graniță.

Ziarul „Riformi” din Sofia, organul de publicitate al comitetului macedo-bulgar, vestesce că în munți se află deja înarmați 3000 de macedoneni, ear' alți 3000 vor prinde arme la primul apel.

Reacțiune în Transvaal. Abia o lună a trecut de la încheerea păcii în Transvaal și deja a și început reacțiunea. Fôrte mulți buri (așa ziiși „burgheri”) despretuesc și osândesc pe cei cari au depus armele în cursul răsboiului și pe mulți i-au împușcat deja. Ear' cu privire la condițiunile păcii afirmă că acelea li-au fost comunicate fals și astfel numai seduși au primit pacea și au capitulat. De aceea nu recunosc pierderea independenței.

Burii nemulțămiiți cu condițiunile păcii, spre a se deosebi de „trădători”, pörtă cocardă verde.

Pretendentul Albaniei. De câteva luni s'a ivit ca pretendent la Albania un aventurier, care zice că e Don Aladro Castriota, descendent al eroului prinț George Castriota. A lansat deja și manifeste cătră „poporul seu albanez” și s'a stabilit pe insula Corfu. Seduși de vorbele și promisiunile lui, beii albanezi îi fac des vizită spre a se stătuți asupra celor de întreprins „pentru eliberarea Albaniei”. Zilele trecute însă Osman pașă, valiul din Ianina, a aflat că mai mulți bei au fost earăși la Don Aladro. I-a citat la sine, dar' numai doi s'au prezentat. Pe acestia valiul i-a pus la închisore, ear' pentru prinderea celorlalți a trimis trupe. Au fost și prinși toți (22). Valiul i-a escordat pe toți la Constantinopol, unde vor fi dați în judecată pentru tradare de patrie.

Că ce sôrte vor avé acesti omeni seduși, judecând după regimul de terore din Turcia, nu e greu de prevăduț.

Incheerea anului școlar la școlele din Brașov.

Sâmbătă, în 29 Iunie v. s'a făcut solemnă încheere a anului școlar la școlele române gr.-ort. din Brașov, în prezența unui public distins, dame și domni, veniți să asiste la această sărbătoare școlară.

Solemnitatea a fost presidată de domnul protopresbiter Petric, ear' cuvîntul de încheere l'a rostit domnul Virgil Onișiu, directorul gimnasiului, urmând în fine un cântec ocașional, cântat cu toată precisiunea de corul studenților, condus de profesorul G. Dima.

Discursul domnului director Virgil Onișiu a fost de următorul avîntat cuprins:

Iubită tinerime școlară!
Domnilor și dōmnelor!

Ajuns-am earăși la sfîrșitul unui an de muncă școlară și ziua festivă de azi ne-a întrunit după un an de zile din nou aci, atât pe noi, cari suntem factorii acestor școle: administratorii, profesorii și elevii, cât și pe alții, pe cari îi lēgă gîndul, inima, sau interesul particular de școla noastră și de problemele ei.

Atât de rar ni-se dă un prilej așa de frumos, ca să ne adăncim cu toții împreună în cugete asupra problemelor școlei moderne și deci asupra rețelor moderne, pe cari ea este chemată a le combate, în cât cred că voi uexploata mai rodnic aceste câteva momente, dacă ne vom îndrepta cu toții cugetele asupra acestei cestiuni.

Dacă urmărim evoluțiunea istorică a popórelor mari, cari au fost întemeietórele și purtátórele civilizațiunei moderne, și dacă cercetăm natura faselor diverse, prin cari această evoluțiune a trecut, ni-se impune frapanta asemănare dintră viața omenimii, ce se desfășură în decurs de mii de ani, și dintră viața individului, a omului singuratic, care se petrece în câteva scurte decenii.

Precum omul singuratic în scurta sa viață pămîntescă trece prin o serie fixă de stadii ale vieții, cari în genere sunt aceleași la toți indiviții omenesci, asemenea și omenimea ca întreg trece prin nisece stadii ale vieții, cari corespund celor de mai înainte întru tóte: atât în ordinea cum se urmăză una pe alta, cât și în caracterul lor specific, prin care se disting întră olaltă. Precum individul singuratic își are epoca sa de copilărie, de juneță, de maturitate bărbătescă și de senilitate, tot astfel își au popórele singuratice copilăria, junețá, virilitatea și senilitatea lor, și tot astfel trece și omenimea întrégă prin aceste stadii.

Omenimea cultă de azi nu se mai află în stadiul copilăriei. A trecut timpul de mii de ani, când preocupăția exclusivă a ómenilor era viața fizică vegetativă, traiul animalic de pe o zi pe alta, cum este traiul copilului în fașă, dar' a trecut și timpul când pe lângă viața fizică-vegetativă s'au manifestat primele preocupățiuni psihice-intelectuale, cari ca și la copil, erau stăpánite de exagerările fantásiei, a trecut pentru omenimea cultă și timpul luptelor aventurióse și sângeróse, cari erau efluxul puterii juvenile, și al dorului după gloria răsboielor, după laurii vitejiei; — întrat-a omenimea în anii maturității bărbătesci, după care va urma debunăsémă liniștea și debilitatea senilă.

Avîntul juvenil și dornic de gloria armelor, azi nu mai este cunoscut la popórele culte, răsboiele nu sunt azi prelejeri căutate pentru bravuri ostășesci, ci rele, de cari se fereșe popórele culte cât pot, și pe cari dacă le pornesc, o fac numai nevoiți de o extremă necesitate.

A dispărut azi poesia splendidă, care îmbrăcase în zare de aur viața anticilor Elini, a dispărut avîntul răsboinic și cuceritor de lumi al Romanilor oțeliți, s'a stins fudulia înșetată după sânge a cavalerilor medievali, și unde mai gășesci azi piloții temerari, cari mánăți de dorul vag după aventuri, au deschis căi noue în largul temut și necunoscut al mărilor?

Locul visurilor poetice, al zornetului de arme și al dorului după aventuri, l-a ocupat munca asiduă și nepr-getată, și drept rezultat al muncii: rîvna după avere și bunăstare.

Lupta aventurióasă a armelor și-a cedat azi locul luptei necrunte, care se chiamă concurență, și care vrea să asigure o bunăstare economică fiecărui popor.

Astfel signatura timpului, în care trăim, este: materialistă, și că idealismul nu este o buruiană pe care s'o gășesci pe tóte potecile vieții moderne, este un lucru de sine înțeleș.

Care este deci problema școlei moderne? Cum și întru cât va tiné ea sémă de stadiul actual de dezvoltare al omenimii culte? Cu ce arme are să înzestreze ea pe viitorul membru al acestei vieți moderne? Cari sunt rețele de cari îl va feri?

Eată întrebările, asupra cărora voim să rostim câteva cuvinte.

Școlele se împart în două grupe mari, în școle de cultură generală și în școlele de specialitate, sau școle speciale. Școlele primare, școlele civile, școlele reale și gimnasiile sunt institute de cultură generală ear' școlele de comerț, academiile de drept, școlele de agronomie, de silvicultură, de industrie etc. sunt școle speciale.

Problema acestor școle speciale este în deosebi de a pune arma luptei economice moderne în mîna viitorilor cetățeni, ear' problema școlelor de cultură generală, este de a cresce tinăre generație și a o înzestra cu tóte acele calități generale omenesci, cari s'e-i facă cu puțință pe de-o parte de a continua lupta culturală a veacurilor — problema istorică, — ear' pe de altă parte de a-și implini rolul ce își va lua în lupta vieții moderne — problema actuală.

Problema istorică va cere de la școlă să sädască idealismul în inima fragedă a elevilor, ear' problema actuală va cere, ca școlă să deprindă pe elevi la iubirea muncii seriose, fiind azi munca considerată ca primul isvor al avuției individuale și naționale.

Așa-dar: avînt idealistic și dragoste de muncă, eată ce au să ducă în góna vieții moderne elevii nostri din școlele noastre.

Și óre nu întimpină greutăți școlă întru implinirea acestei misiuni a ei?

Eată întrebarea, la care încă voi u să răspund.

Voiu arăta din capul locului, cum spiritul utilitar, modern, pune pedecă școlei întru realizarea problemelor sale. Acest spirit mercantil modern a produs o gónă nebuună după avere, care se consideră ca singurul isvor de tāmăduire pentru tóte nevoile omenesci. Acest spirit vede în școlă numai un mijloc formal inevitabil, pentru a ajunge la blidul de linte al vieții. Școlă, în ochii mulțimii preocupate de problema vieții ticnite a bunei stări materiale, are un rost numai

întru cât își servesce cu testimonii și certificate, cari te îndreptătesc în viață la un blid mai măricel, sau mai mititel de linte. Munca școlară în acest raport de idei devine o vênătóre după un testimoniu școlar bun. Nu nobilitarea inimii nóstre ca scop suprem, nu înbogătirea minții nóstre, nu înțelegerea profundă a trecutului și pe această basă a problemelor mari de cultură ale prezentului — este azi țința pe care o urmăresc cei mai mulți școlari și — durere — cei mai mulți părinți ce-și dau băieții la școlă, ci agonisirea unui titlu de drept la blidul de linte al vieții.

Testimoniul școlar nu se consideră azi ea un document dat în scris despre gradul de cunoscințe și de nobleță etică a tinerului școlar, despre gradul de capabilitate de-a participa la munca obștescă a lumii culte, ci el se caută ca o hârtie de valóre, ca un scris fonciar cu o mare cólá de cupóne, la cari să poți tăia o viață întrégă. De aceea mulți dintră părinți, când stau să-și trimită copiii la școlă, nu se întrébă — cum ar fi firesc — care este școlă unde se îndeletnicesc școlarii cu muncă serióasă, care este școlă care nu se mulțamesce cu aparențe de cultură și sciință, care este școlă care face o severă selecțiune întră tinerii capabili de a fi continuátorii luptei culturale a omenimei, și întră cei nechemăți pentru o astfel de problemă. Cei mai mulți părinți se întrébă cu totul altfel, când vor să alégă școlă la care 'și dau băieții, și se întrébă: unde-i mai ușor, unde poți ajunge mai lesne la testimoniu dorit? Și-și dau copiii acolo. Mai mult. Cum înainteză fiii lor în studii? cum se pörtă? — Asta-i o chestie, care de obicei numai în ultimele săptămáni ale anului școlar îi preocupă. Dar' nici acum nu de dragul minții și inimii odraslelor lor, ci — pentru testimoniu. Și în vremea asta, când nu mai e nimic de îndreptat la fiii lor, se pornesc o gónă și în scris și în graiu viu, rugări, lacrimi, promisiuni, influințări asupra profesorilor — de ce? pentru de a îndupleca pe profesori să pécătuiască în contra consciinței lor și să deé băiatului neglijent un portret mincinos, un testimoniu, care să spună cum nu este el. Și în ultima analiză vor fi avînd și încátva drept acesti părinți cu vederi înguste, căci la blidul de linte nu te întrébă nimeni de calificația internă, ci numai de testimoniu. Ai testimoniu, ai tot; mîntea ți-a veni la urmă de sine, dacă vei fi avînd trebuință de ea.

Spiritul acesta utilitar al timpului se manifestă și în disprețul față cu sciințele humanoore, în góna pornită contra culturii clasice și în pretensiunea, ca în școlă să se învețe numai lucruri practice, de cari băiatul va avé un profit direct în viață. Poetica, estetica, Homer, Virgil, Cicero etc. sunt un balast în ochii acestui spirit modern. Ear' școlarii înșifii înțelegénd valórea cea enormă a acelei bucăți de hârtii timbrate, ce se chiamă testimoniu, vędénd că agonisirea ei este idealul la care viséză părinții lor, nu toți, — dar' în mare parte — învătă nu ca să șcie, nu ca să se nobiliteze, nu ca să se înarmeze pentru lupta vieții cu forțe intelectuale și morale, — ci pentru a-și agonisi acel tesaur de testimoniu. Acest soi u de școlari se prepară din lecții numai cât cred că o să fie examinați, și de câte-ori s'au preparat mai bine din vr'un studiu și nu au fost examinați sau clasificați de profesor, stau să-și smulgă perii de necaz, că „au învętat înzadar” (!), căci tótă truda ce și-au dat nu-și va lăsa urma dorită în testimoniu.

Am puté să urmăz mai departe cu aceste exemple, cari tóte dovedesc influința desastroasă a spiritului modern rēu înțeleș, dar' nu ne putem estinde cu acesta ocașie prea departe.

Nu am fi la înălțimea chemării nóstre ca școlă, dacă nu ni-am ridica glasul cu tótă energia în contra acestor ecescențe periculoase ale spiritului modern. Ele în sine arată la evidență, cum spiritul materialistic unilateral duce la absurd și nu póte fi sórele conducător al vieții culturale a omenimii.

Tocmai așa nu, precum idealismul absolut, care nu ține sémă de condițiile materiale ale realității, nu póte fi mai mult farul vieții popórelor culte de azi. Calea de mijloc este și rămáne și aici cea de aur.

Lăsați în sarcina școlelor speciale de-a le da tinerilor în mână armele luptei pentru

asigurarea unei bunăstări economice, — ear' pe noi, școlile de cultură generală, ne lăsați să înălțăm privirea senină a fiilor Dvóstrá la splendoria poetică a poporului-artist elin, la virtutea clasică a cetățeanului roman, lăsați-ne să-i purtăm gândul avântat la măreția trecutului și la speranțele viitorului, lăsați-ne să le întărim inima prin puterea credinței în Dzeu, lăsați-ne să-i dăm tinerimii merindea idealismului, pentru-ca în góna de avere a vieții moderne să nu devină o stîr-pitură egoistă, care să facă parale, ci un muncitor inteligent și nobil, stăpân și poruncitor, ear' nu slugă și rob al paralelor sale

În munca acésta, care nu este contrară spiritului timpului, ci care în mod necesar ni-se impune, — tocmai pentru-ca acest spirit al timpului să nu se falsifice și să nu devieze, — noi, școlă, trebuie să avem tot sprijinul publicului nostru, și în deosebi al părinților. Părinții să înțelegă corect rostul timpului și să nu îngreuneze problema școlii prin o falsă propagandă a unor dogme mincinoase, derivate în mod abusiv din spiritul timpurilor noue.

Școlile noastre sunt chemate, ca în acest timp al materialismului să țină cu mână tare la stégul candid al idealismului, fără de care nu este avânt, nu este fericire adevărată pe pământ.

În speranța, că toți elevii, cari au petrecut întră aceste ziduri și se îndepărtează de la noi, vor duce în sufletul lor drept merinde duhovnicéscă pentru viață: dragostea de muncă și avântul idealistic, — aceste 2 talismane pentru viața fericită în zilele grele, ce petrecem — în speranța, că conceptele false despre problema școlii moderne vor face loc cu încetul unor concepte mai clare și mai senine, declar anul școlar 1901/902 de încheiat.

Esposițiile industriale din Sibiu.

„Reuniunea sodalilor români din Sibiu“ a lansat către meseriașii români în cauza esposițiilor industriale, ce se vor aranja de „Reuniunea română de agricultură din comitatul Sibiu“ și de cea a sodalilor români, următorul apel:

Iubiți meseriași!

Subsemnatul comitet, în îngrijirea sa de a face tot ce-i stă în putință pentru ridicarea meseriașului în toate privințele, a luat hotărîre să aranjeze în toamna acestui an o esposiție industrială.

Nu numai împrejurarea, că la acest timp se împlinesce un deceniu (10 ani) de la prima și ultima esposiție aranjată de reuniunea noastră, ni-a servit drept îndemn la acésta hotărîre, ci și pentru-că știut este, că astfel de esposiții sunt astăzi pretutindenea cunoscute de cele mai bune (avantagióse) privilegii (ocasiuni): spre a ne cunoște unul pe altul, a învăța unul de la altul, a ne sili spre înaintare și prin asta la desvîrșire (perfecționare). Esposițiile ne arată ceea ce știm și ceea ce nu știm; ele câștigă meseriașului destoinic mușterii noi și el își poate astfel croi un viitor mai bun.

Înțelegînd deci d-vóstră însemnătatea acestor fel de esposiții, mai cu seamă pentru noi, cari ne aflăm încă ca începători pe terennul meseriilor și nu suntem aproape de loc cunoscuți la publicul mare, credem că fie-care, căruia îi place a se numi meseriaș bun, lăsînd ori-ce necaz la o parte, se va însufleși pentru ideea acésta și se va alătura la noi, pentru-ca împreună, cu puteri unite, să lucrăm la înfruparea ei. Buna reușită a esposiției numai și numai de la noi atîrnă! Și acésta bună reușită chemată este a ridica vaza și bunul renume al nostru pe de o parte, ear' de alta ea ne dă putință să dovedim că suntem vrednici de spriginul, de care pârtași ne fac toți ómenii noștri de bine.

Fie-care deci, și măestru, și calfă, ba chiar și elev (învățăcel), cu capul ridicat să se prezinte la esposiție cu ori-ce soi de produs al lucrărilor sale, săvîrșite fie în atelierul propriu, fie în al altuia, și astfel să arătăm că nu am stat și nu stăm cu mâinile în sin, ci am muncit din greu și neîncetat pentru binele neamului preste tot și al nostru în deosebi.

Voința de fer, care face minuni, trebuie să ne stăpînescă pe toți, și atunci ori-ce lucru, pară-se el ori-cât de greu, se va pute duce la îndeplinire cu ușurință.

Sibiu, 12 Iulie st. n. 1902.

Comitetul „Reuniunii sodalilor români din Sibiu“.

V. Iordășianu
president.

I. Apolzan
notar.

NOUȚĂȚI

Societatea pentru fond de teatru român, conform hotărîrii luate în ședința ultimă a comitetului, își va ține adunarea generală în Bistrița la 7 și 8 Septembrie st. n.

Regele Carol — pentru biserici. Cum cetim în ziarele din București, regele Carol a dispus, ca suma rezultată din reducerile benevole la lista sa civilă pe anul 1902 să fie întrebuițată la restaurarea bisericelor cu trecut istoric ale țerei.

Fidanțare. D-șóra Ileana Damian, fiica avocatului Simion Damian din Brașov, s'a logodit Sâmbătă seara cu locot-auditorul Cornel Bardsosy, fiul dlui Iuliu Bardsosy, insp. de școlă în retragere, în Sibiu.

Regele Edward al Angliei s'a însă-nătoșat, relativ, așa de mult, că Lună a putut pleca din Londra la Cowes — un loc de cură în apropiere de insulele White, — unde va petrece până la deplina însă-nătoșare (?). Un grup de matrozi au scos până în portul palatului patul în care zăcea regele, ear' de acolo până la cea mai apropiată portă, unde aștepta o trăsură construită a nume spre acest scop. La gara Victoria aceiași matrozi l'au dus în cupeul trenului, care a plecat apoi încet spre Cowes.

† **Emannil Hermann**, inventatorul cărților postale, a răposat Duminecă în Viena, în etate de 63 ani. Hermann s'a născut în Klagenfurt în 1839. La început a fost angajat ministerial, apoi profesor de economia națională la universitatea din Viena, ear' în urmă profesor la școlă superioară pentru științele tehnice. În 26 Ianuarie 1869 a publicat în „Neue Fr. Presse“ un articol, în care propunea, ca oficiile postale să primiască și spezele bilete (cărți postale) în mărimea cuvertelor, provădute cu marcă de 2 cruceri, pe cari însă textul să nu conțină mai mult de cât 20 cuvinte. Ministrul de comerț al Austriei a acceptat propunerea și în acord cu cel al Ungariei în 1 Octombrie 1869 a inactivat carta postală, — dar' fără restricțiunea propusă de Hermann în privința estensiunii textului.

130.000 de soldați în gledă. În onóra regelui Italiei s'a ținut Marți în Petersburg revistă militară la care au participat 130.800 soldați, anume: 83 jumătăți de batalioane de infanterie, 42 scadrone de cavalerie, 14 sotnii de cazaci și 52 baterii de artilerie. Defilarea a condus-o însuși țarul.

Incendiu mare în Nizza. Mercuri s'a aprins bazarul din piața Clichy din Nizza, ardînd până 'n temelii. Paguba e circa 1.200.000 de franci. Era în primejdie și palatul băncii „Credit Lyonnais“, dar' pompierilor a succes să împedecă trecerea focului.

Reedificarea clopotniței de la biserica San-Marc. Prăbușirea renumitei clopotnițe a bisericii San-Marc din Veneția a produs mare consternație. Magistratul a ținut imediat ședință și a votat jumătate milion de lire pentru reedificarea clopotniței și a logetei. În același scop banca venețiană a început colectă publică începînd subscrierile ea însăși, cu 100.000 de lire. Se zice, că un venețian bogat a oferit în scopul reedificării un milion de lire.

Grote și anticități romane în Croația. Se raportază din Agram, că afară de grotele aflate astă-primăvară în munții Devicaveaț s'au mai aflat alte câteva grote frumoase (spelunci), între cari unele cu isvóre suterane și cu cataracte. Ear' din Zeng se vestesc, că în cursul lucrărilor de regulare a unui teritoriu au fost aflate anticități romane, cari dau interesantă lumină despre contactul litoralului adriatic cu Roma; au fost aflate morminte cu óse de om, vase de lut și cu monede bine conservate, de pe timpul lui Dioclețian, Probus, și alți împărați romani.

Sfîrsitul Veneției. „Neue Fr. Presse“, din prilejul prăbușirii clopotniței de la biserica San-Marc publică un interviu avut cu Wagner, consilieriu suprem al oficiului de edilitate din Viena. Întră alte Wagner a zis că se poate lua ca sigură pustiirea Vene-

ției întregi, fiind-că pociumpii pe cari e clădit orașul sunt deja atât de putreți, încât amenință cu scufundare întreg orașul.

Sărutări primejdióse. Într'o comună aproape de Madrid a răposat o fetiță de școlă, fostă bolnavă de anghină (difteritis). La înmormîntare învățătoarea a dus pe toate școlărițele și le-a pus să deie colegei lor sărutare de adio. Prostia învățătoarei a avut însă urmări tragice. Toate copilele au căpătat bóla răposatei și foarte multe dintră ele au plătit deja cu viața sărutul de adio dat colegei lor.

Șerpe în légenu unui copil. Soția unui anume Márton din Bodrog-Zsadány mergînd la lucru de câmp și ducîndu-și cu sine și băiețelul, a legat tróca acestuia de o creangă de copac. Într'un târziu aude țipete și alergînd la băiat a vădut cu gróză, că un șerpe mare e încolăcit în jurul gâtului băiatului, pe care l' mușcase. Nenoroita a plecat îndată cu băiatul la Bran la medic, dar' pe cale mititelul a murit.

Notă.

Înaltul ministeriu al cultelor a admis întru atîta cererea bisericii noastre de-a esplica în favorul preoțimeii § 5 din art. XIV, din 1898, privitor la calificațiunea aceleia din școlile medii, că a încuviințat a se da întregire maximală (succesive până la 1600) acelor parochi, cari au făcut VIII clase gimnasiale sau reale înainte de intrarea în vigóre a legii numite. Astfel toți aceia, câți vor pute dovedi acésta calificație, vor avé a instrua din nou cu documentele necesare cóna A. despre calificațiunea parochilor și pe lângă cerere specială a o înainta la Veneratul Consistoriu archidiececan cu grabă.

Cărți și reviste.

Anuarul XXXVIII. al școlilor gr. or. române din Brașov, pe anul școlar 1901—1902, publicat de directorul gimnasial Virgil Onițu. Un volum de 13 cóna 8° mare, cuprinde: „Formula jurandi valacika“ (o formulă românească de jurămînt, de pe la mijlocul secolului XVIII), studiu istoric-literar de profesorul N. Sulică; Discurs festiv rostit de prof. N. Sulică la serbarea școlară din Septembrie 1901, cu ocaziunea aniversării a 50-a de la punerea petrii fundamentale a edificiului gimnasial; Recensiune de prof. D. Lupan asupra manualului „Curs elementar de botanică și zoologie pentru cl. inf. ale școlilor medii“ partea II, de G. Chelariu; Recensiune de prof. I. Pricu asupra manualului „Curs complet de aritmetica comercială“ de Dr. I. C. Kreibig, tradus de A. Vlaicu; Recensiune de N. Sulică asupra manualului „Curs de psihologie pentru școlile secundare“, prezentat în manuscris de Dr. I. Blaga; Recensiune de prof. Dr. I. Bunea asupra „Manual de limba magiară pentru cl. II. gimnasială, reală și civilă“ de N. Bogdan; „Pro memoria“ (portretul profesorului I. Maxim, necrologul și panegiricul rostit de G. Chelariu la înmormîntare), și Date școlare, cari se estînd pe 160 pagini și din cari estragem următoarele: La gimnasiu au funcționat 9 profesori definitivi (întră cari și drectorul), 2 suplenți și 1 angajat interimal; la școlă reală 5 definitivi și 1 provisor; la ambele: 2 prof. ajutători (de la școlă comercială), 1 definitiv de muzică, 1 definitiv de gimnastică, 1 catechet suplent și 1 pentru studiuul higienei (medicul școlilor). Elevi au fost înmatriculați pe anul școlar 1901—1902: la gimnasiu 311, dintră cari până la finea anului au rămas 304 (4 au părăsit școlă, 3 au răposat); la școlă reală 99, dintră cari 8 au părăsit școlă; după confesiune au fost: la gimnasiu 286 gr. or., 12 gr. cat., 2 ev. luterani, 1 evreu; la reale 77 gr. or., 6 gr. cat., 8 evrei; după locul născerii au fost: din Brașov (oraș) 111 (70 la g., 41 la reale), din comitatul Brașov 73 (59—14), din alte comitate 187 (164—23), din România (7—13), din Rusia 1; după sporiul făcut în studii au fost clasificați: la gimnasiu 48 cu foarte bine, 53 cu bine, 96 cu suficient, 27 cu nesuficient din 1 studiu, 22 nesuf. din 2 studii, 55 nesuf. din mai multe studii; la reale 22 cu foarte bine, 19 cu bine, 31 cu suficient, 5 cu nesuf. din 1 studiu, 3 din câte 2, ear' 11 din mai multe studii.

Stipendiați au fost 14 de la gimnasiu și 5 de la reale din diferite fundațiuni. — La școlă elementară au funcționat: la școlă de băieți 5 învățători definitivi, 2 provisorii și 1 suplent; la cea de fete 5 învățători definitivi, 1 învățătoare definitivă, († la 19 April 1902) 1 inv. suplentă (în locul răposatei) și 1 instructor de cîntări (1 inv. de la școlă de băieți). Elevi au fost: la școlă de băieți 373, la cea de fete 277. După locul născerii au fost: din Brașov 351 băieți și 265 fete, din comitatul Brașov 4 băieți și 2 fete, din celelalte comitate ardelenne 9 băieți și 4 fete, din comit. Caraș-Severin 1 băiat, din comit. Timiș 1 fată, din România 7 băieți și 7 fete, din Bulgaria 1 băiat. La școlă de repetiție au fost 23 băieți și 54 fete, ear' la școlă comercială, care are directori și profesori ai ei proprii și publică anuar separat, au fost 90 elevi. De tot deci în anul școlar espirat au fost la școlile noastre din Brașov 1227 elevi (cu 30 mai puțini de cât în anul școlar 1900—1901).

Anuarul II. al școlilor din Seliște, pe anul școlar 1901—1902, publicat de directorul Dumitru Lăpădat. (Sibiu, tipariul tipografiei archidiececane). Conține: Apelul comitetului parochial din Seliște pentru daruri benevole în scopul renouirii școlii (darurile să se trimită până la 1 Novembre la epitropia bisericii gr.-or. din Seliște). Consemnarea donatorilor și donațiunilor din trecut și în anul școlar 1901—1902. Din monografia școlii (urmăre din anuarul anului trecut). Raport despre serbarea „Pomul de crăciun“. Date școlare. Din acestea estragem următoarele: Au funcționat 6 învățători definitivi (întră cari și directorul), 1 învățătoare definitivă, 1 învățătoriu provisor, 1 învățătoare provisoră, 1 instructoră prov. și 1 bonă la asilul de copii. Elevi au fost: la școlă de toate zilele 503 copii și 243 copile, întră cari 28 din comunele vecine; ear' după naționalitate: 476 români, 19 magiari și 8 germani; la școlă de repetiție 86 eleve și 17 elevi; la asil 45 băieți și 45 fetițe; la școlă învățăcelor meseriași 119, dintră cari 108 români, 5 magiari, 6 germani. În 16 Iunie v. elevii, sub conducerea învățătorilor lor, au peregrinat la mormîntul metropolului Șaguna în Reșinari.

Din public.*)

Mulțămită publică.

Cu deplina satisfacție sufletéscă am onóra a aduce la cunoștință publică, cum că, cu ocaziunea sfințirii bisericii din Dêlgea, filie la parochia greco-orientale. Petroșeni, protopresb. Hațegului, întemplate în 8 Iunie s. c., la inițiativa și îndemnul subscrierului s'a pus basa unui fond parochial, esclusiv pentru biserica de acolo.

Spre scopul acesta au contribuit mai jos însemnații binefăcători, atât din loc, cât și din comunele vecine, cari au fost prezenți la acésta festivitate frumósă, și anume: din Petroșeni: Dl Petru Iacob ofician la minele de cărbuni 4 cor., Avram Stanca paroch, Raveca Stanciu I. Laurenț, Ion Floria cu soția sa Ioana, toți câte 2 cor., Ioana Stanca preotésă, Elisaveta și Elena Stanca, Constantin și Dominic Stanca, Nicolae Mucenic, Maria Balucă I. Petru, Dumitru Buza I. Dan, toți câte 1 coronă. Din Livezeni: Maria Sporia I. Dumitru, Salomia Barna I. Dumitru, Ileana Flețan I. Constant. Susana Calota, Eva Prodan I. Ion, Iliana Rus toți câte 2 cor. Dochia Dasin I. Nicolae 1 cor. 40 fil. Vasia Cic I. Ion, Ion Flețan I. Iacob, câte 1 cor. Din Dêlgea: Din discul ocașional 4 cor., George Burlec cantor, George Brendeu, crîsnic, Ianoș Neagoe, Iancu Corlan, Ianoș Chean, Ianos Săcelean (Anșu), toți câte 1 cor. Suma 41 cor. 40 fil., care sumă, până la altă dispozițiune din partea comitetului par. s'a și predat epitropului George Burlec, spre administrare și îngrijire.

Se aduce deci și pe acésta cale susnu-miților binefăcători mulțămită și recunoștință din partea poporului nostru din numita filie. Petroșeni la 30 Iunie 1902 v., în numele comitetului parochial.

Avram Stanca
paroch.

*) Pentru cele cuprinse în rubrica acésta Redacția nu primește răspunderea.

Nr. M. 10,756/1902

[105] 1—1

Publicațiune.

Prin acesta se aduce la cunoștință publică, că cu 1 Iulie anul curent a intrat în vigoare articolul de lege XVI din 1900 întregit de articolul XIV din 1902 despre **cassa de ajutorare a statului pentru muncitori și servitori** și până la constituirea comisiei locale s'au încredințat agende referitoare la cassa de ajutorare dlui **Gustav Conradt** concepit la magistrat.

Sibiu, în 12 Iulie 1902.

Magistratul.

Nr. 180/1902

[101] 1—3

Publicare de licitațiune.

Pentru **facerea iconostasului** (fruntriului) de la **biserica gr. or. din Tilișca** amensurat planului și preliminarului de spese aprobat de Venerabilul Consistoriu arhidieceșan prin ordinul din 14/27 Iunie a. c. Nr. 6128 B. cu suma de **3705 cor. 40 fil.** și adică pentru lucrul de lemn 885 cor. 40 fil., pentru pictură 1520 cor., ear' pentru marmoritul fruntriului și auritul părcanelor în suprafață de circa 6'4064 m. 1300 cor. se escrie prin acesta concurs.

Planul și preliminarul de spese se pot lua în privire la subsemnatul oficiu protopresbiteral.

Oferte se pot face pentru întreg iconostasul sau și numai pentru lucrul de lemn, de pictură și marmorit-aurit în special, având oferentii pentru pictură și marmorit-aurit a înainta de-odată cu ofertul și probe.

Oferte provădate cu vadiu de 5% de la suma preliminară au a se înainta la subsemnatul oficiu protopresbiteral până în 22 Iulie (4 August) a. c. la 12 ore m.

Comitetul parochial își rezervă dreptul a alege liber între oferenti, eventual a escrie licitație nouă.

Săliște, 2 Iulie 1902.

Oficiul protopresbiteral gr. or. Săliște în conțelegere cu comitetul și oficiul parochial din Tilișca.

Dr. Ioan Stroia
protopresbiter.

Nr. 315/1902

[96] 1—3

Concurs

Pentru **ocuparea posturilor învățătoresci** în comunele mai jos numite din protopresbiteratul Albei-Iulii, se publică concurs, cu termen de 30 de zile de la prima publicare în „Telegraful Român“.

1. **Acmariu**, cu salariu de 600 corone, din repartițiune, cuartir și lemne.

2. **Cetea**, cu salariu de 600 cor., din repartițiune, cuartir în natură și lemne; fiind preferit candidatul, care posedă cunoștințe musicale și căruia pentru înființarea de cor i-se promite remunerațiune deosebită.

3. **Bucerdea-Vinósă**, cu salariu de 600 cor., cuartir în natură și lemne.

4. **Măgina**, cu salariu de 600 cor. din cassa bisericeii în rate anticipative, cuartir și lemne.

5. **Gârbova-de-sus**, cu salariu de 600 cor., cuartir și lemne.

6. **Orda-de-jos**, cu salariu de 600 cor., — de la stat 400 cor., din repartițiune 200 cor., cuartir și lemne; fiind preferit candidatul, care posedă cunoștințe musicale și căruia, pentru înființarea de cor i-se promite remunerațiune deosebită.

7. **Meteș**, cu salariu de 600 cor. din repartițiune, cuartir în natură și lemne.

8. **Ampoița**, cu salariu de 600 cor.; cuartir și lemne.

9. **Totoiu**, cu salariu de 600 cor., dintre cari 200 cor. din lada comunală, restul de la popor, cuartir în natură, folosirea grădinei școlare de 400 m² stângini și lemne.

10. **Păclișa**, cu salariu de 600 cor., cuartir în natură și lemne.

Cuincuenalele legale se vor computa la toate aceste posturi, numai de la instituirea definitivă și serviciul neîntrerupt de 5 ani în respectiva comună.

Cei cari vor ocupa posturile sus înseminate sunt datori a conduce în Dumineci și sărbători elevii la biserică și a cânta la liturgie.

Concurenții își vor înainta în termenul indicat cererile instruite conform normelor în vigoare subsemnatului oficiu protopresbiteral, având a se prezenta în vre-o Duminecă ori sărbătoare în biserică, spre a-și arăta dexteritatea în cântări și a se face cunoscuți poporului.

Oficiul protopresbiteral rom. gr. or. în conțelegere cu comitetele parochiale.

Alba-Iulia, 25 Iunie 1902.

Ioan Teculescu
protopresbiter.

Nr. 181/1902.

[100] 1—3

Concurs

Pentru ocuparea unui post de **învățătoriu** la școala confesională greco-orientală română din **Sibiel**, protopresbiteratul Seliștei, se escrie prin acesta concurs cu termen de 30 zile de la prima publicare în „Telegraful Român“.

Emolumentele împreunate cu acest post sunt: salariu 600 cor., cuartir în natură eventual relut de cuartir și jumătate din grădina școlară în folosință.

Doritorii a ocupa acest post se-și înainteză cererile lor în termenul indicat, subsemnatului Oficiu protopresbiteral instruite conform prescrierilor și se se prezintă în vre-o Duminecă sau sărbătoare în numita comună spre a-și arăta dexteritatea în cântările bisericesci.

Săliște, 2 Iulie, 1902.

Oficiul protopresbiteral gr.-ort. al Seliștei în conțelegere cu comitetul parochial din Sibiel.

Dr. Ioan Stroia
protopresbiter.

Nr. 812/1902 prot.

[98] 1—3

Concurs

Pentru **ocuparea posturilor învățătoresci** vacante din comunele mai jos înseminate din protopresbiteratul Agnitei, se publică concurs cu termen de 30 de zile de la prima publicare în „Telegraful Român“.

1. **Alțina**, două posturi fie-care cu câte un salariu de 600 corone, cuartir și lemne de foc.

2. **Bârghiș**, cu salariu de 600 cor., cuartir și lemne de foc.

3. **Ghijasa**, cu salariu de 600 corone, cuartir și lemne de foc.

4. **Ighișdorful-român**, cu salariu de 600 cor., cuartir și lemne.

5. **Marpod**, 600 cor., cuartir și lemne.

6. **Ruja**, cu salariu de 460 corone în bani și folosirea unei șuri și unui grajd în preț de 140 corone, cuartir și lemne.

7. **Săsăuș**, un post pentru I clasă cu salariu de 600 cor., cuartir și grădină.

8. **Zlagna**, cu salariu de 600 corone, cuartir și lemne de foc.

Cei-ce voesc a reflecta la vre-unul din aceste posturi au să se prezenteze în vre-o Duminecă sau sărbătoare în respectiva comună spre a cânta în biserică, deore-ce vor fi datori în cas de a fi aleși a cânta în strană în fie care Duminecă și sărbătoare precum și a conduce cântările nu numai cu elevii obligați a cerceta școala, ci și cu adulții, ear' cererile de concurs instruite conform legilor în vigoare să se asternă în termenul prefript subsemnatului Oficiu protopresbiteral.

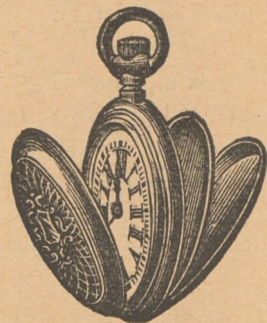
Nocrichiu (Ujegyház), în 30 Iunie, 1902.

Oficiul protopresbiteral gr. or. al tractului Agnita, în conțelegere cu comitetele parochiale respective.

Nicolae Moldovan,
protopop.

Important pentru fie-care om.

Desfacere totală cu prețul cel mai puțin, numai cu fl. 2-95 o garnitură admirabilă din 14 bucați prețioase, juvaveritate etc.

Important
pentru
fiecare om!

1 orologiu de busunariu, anker remontoir de nickel (la dorință argintat) cu capace gravate frumos, regulator precis, 3 ani garanție și cutie.

1 Lanț elegant panșerat, suflat sau nickelat dimpreună cu acățător sistem parisian.

1 ac de cravată aurit cu imitație de Briliante.

1 păreche nasturi pentru manchete aurii marca „Garantie“.

1 garnitură nasturi aurii (botoni) pentru guleri și pepturi, constând din 5 bucați.

1 păreche cercei de argint veritabil oficios gradați.

1 inel de aur cu pără elegantă.

1 oglindă de busunar în cutie.

Acestea 14 prețioase și admirabile obiecte dimpreună cu orologiu remontoir anker se predau numai cu 2 fl. 95 cr. prin rambursare sau prin trimiterea înainte a sumei la firma: **Brüder Huviz**, casă de esport, **Krakau Stradom 17 (Oestr.)**

Neconvenind a le returna în 8 zile primind banii înapoi fără ca cumpărătorul să fie cu ceva prescurtat. — Cataloage bogat ilustrate cu tot felul de juvaericeale, se trimit gratis și franco. [62] 8—15

Pentru o fabrică mai mare se caută

un corespondent dester.

Pretensiunile: să fie creștin, 25—26 ani, neînsurat să vorbească și scrie perfect **limba germană și limba română**, să posedă cunoștințe lămurite, generale și comerciale, scriere frumoasă, voce, diligență și capacitate de a lucra independent.

[97] 1—2

Oferta detaliată însoțită de fotografie și copiile atestatorilor se se trimite sub „**Nr. 6789**“ la **Haasenstein & Vogler Wien, I.**

Atelier de lăcătușerie în Sibiu.

Subsemnatul aduc la cunoștința onoratului P. T. public, că după o prăcsă de mai mulți ani în cele mai renumite ateliere din monarhie și străinătate, ca al dlui **Valerian Gillar**, lăcătușul de artă și construcție al curții ces. și reg. din Viena etc., mi-am deschis un

atelier de lăcătușerie de artă și construcție

în Sibiu, Rosenanger nr. 9 (Têgul brânzei)

unde efectuesc tot felul de lucrări aparținătoare acestei branșe, precum:

Porți de fer, balcone, terase, galerii, grilajuri de scări și morminte, marchise, antreuri, luminătoare, case pentru flori (florării) etc. etc.

în ori-ce stil și după cele mai noue modele. — Afară de aceea am totdeauna în depositul meu cele mai practice și mai bune

Sobe de bucătărie

cât se pôte de solid lucrate și cu prețurile cele mai moderate.

Sperând că P. T. public mă va onora cu număröse comande, fiind singurul măiestru lăcătuș român aici în Sibiu, semnez

Cu deosebită stimă

Eremie Purece
măiestru lăcătuș.

[69] 5—10

Pentru pacienții de stomach!

Tuturor cari în urma răcelii ori a prea marelui împovărări a stomacului sau prin consumarea de mâncări greu de mistuit prea reci ori prea calde sau prin un traiu neregu a și-au contras bôle de stomach, precum:

Catar de stomach, Sgârçiri de stomach, Dureri de stomach, Mistuire grea sau astupare de stomach li-se recomandă un bun mijloc de casă, ale cărui rezultate escelente de mulți ani sunt deja probate. Acesta este:

Vinul de buruieni al lui Hubert Ullrich.

Acest vin este preparat din buruieni renumite și recunoscute ca tămăduitoare, cu vin bun; întărește și înviorază organismul de mistuire al omului. Vinul de buruieni delătură conturbațiile de mistuire și influențază puternic asupra noiei formări de sânge sănătos.

Prin întrebuințarea regulată a vinului de buruieni bôlele de stomach vor fi curate încă în formare. Să nu întârzie nime dar' a-l folosi încă de cu vreme. Simptome, ca: **dureri de cap, rigăeli, arsuri în stomach, inflamații, amețeli cu vomări**, cari la pacienți cu suferințe învechite apar cu atât mai vehement, dispar adesea după câte-va venturi de vin de buruieni

Constipațiile cu urmările lor neplăcute, **maladii, dureri colice, bătăi de inimă, insomnie**, precum și **conglomerarea sângelui în ficat, splină și suferințele hemoroidice** de multe-ori se delătură iute cu vinul de buruieni. Vinul de buruieni delătură mistuirea grea și depărtază prin un scaun ușor materii stricate din stomach și intestine.

Fața palidă și slabă, anemia și slăbiciunile sunt de obicei urmările unei mistuiri rele a formării insuficiente de sânge și a stării bolnăvicioase a ficatului. **Lipsa de apetit și reaua dispoziție**, precum și **durerile de cap și nopțile perdute (insomnie)** consumă adeseori inecul cu inecul multe persoane. Vinul de buruieni dă slăbitei puteri de traiu un nou și prospêt impuls. Vinul de buruieni mărește apetitul, ajută mistuirea și nutrirea, ușurează formarea și schimbarea materiei, înlesnește formarea sângelui, calmază nervi escitați și crează nouă voce de viață. Nenumărate scrisori de recunoștință și mulțămită dovedesc acestea.

Vinul de ierburi se află de vânzare în sticle fl. 1.50 și fl. 2.— la farmaciile din Sibiu: Turnișor, Seliște, Ocna, Slănic, Șeica-mare, Nocrich, Avrig, Tâlmăciu, Boita, Cismădie, Poplaca, Gurariului, Jina, Poiana, Mereurea, Călnic, Loman, Pianul-de-sus, Petrișfalău, Sebeșul-sătesc, Vinul-de-jos, Daia, Spring, Vingard, Ohaba, Beșineu, Mihalt, Teiuș, Blaj, Pănade, Tapu, Mediaș, Blăjeș, Sân-Mărtin, Ibașfalău, Basna, Agnita, Cincu-mare, Boholt, Făgăraș, Beclean, Cămpulung, Râmnic-Vâlcea, Cudjir, Orăștie, Deva, Hunedoara, Hațeg, Lunca, Pui, Ohaba, Ponor, Alba-Iulia etc. — precum și în toate celelalte localități mai mari și mai mici din Ardel, Ungaria și Austria.

Farmaciile din Sibiu trimit 3 și mai multe sticle de vin cu prețurile originale în toate localitățile din Austro-Ungaria.

Păziți-vă de falsificări!

Să se cêră anumit:

Vinul de buruieni al lui Hubert Ullrich.

Vinul meu nu este o medicină secretă. Părțile lui constitutive sânt: Vin de Malaga 450,0, Spirt de vin 100,0, Glycerin 100,0, Vin roșu 240,0, Sirup de fragi 150,0, Sirup de cireșe 320,0, Coacăză, Anis, Rădăcină „Helen“, iarba ferului americană, Rădăcină „Entianus“, „Kalmus“ la 10,0. Toate acestea se amestecă. un. dcm. [73] 3—12

Cuvântare

de archidiaconul Dr. Miron E. Cristea,

rostită în biserica parohiei centrale din Sibiu-cetate, la
30 Iunie 1902, în ajunul demolării ei.¹⁾

In numele Tatălui și al Fiiului și al sfântului Duh . . .

„Cei ce samănă cu lacrimi,
„Cu bucurie vor secera“.
Psalm 125. 6.

Iubiți Creștini!

Un sentiment de oare-care jale și durere sufletească m'a îndemnat să mă sui la acest loc acum — așa dîcînd în trecut, ca — descoperindu-l tuturor — să trezesc și deștept și în sufletele altora același sentiment; și astfel — generalisînd jalea noastră, — tocmai prin aceasta să cautăm a o micșora și imputina.

Este, — Iubiți Ascultători, — jalea, ce cuprinde pe fiecare om, ce cuprinde în deosebi sufletul credincios și conservativ al Românului, când îl constring împrejurările: a se despărți de un lucru iubit și prețios, — de casa, de caminul, de vatra sfîntă, — pe carea părintii și strămoșii lui deci-de-ani, ori chiar veacuri, au cultivat cu evlavie locul sacru al celor mai scumpe tradiții familiare și naționale.

Intr'o situațiune asemănătoare am ajuns acum noi, poporeni bisericeii parohiale din Sibiu-cetate, cari ne apropiem de momentul, când trebuie să ne despărțim nu de vatra și caminul părintesc, ci de un obiect mult mai prețios, și anume de acest edificiu bisericesc, care mai bine de un veac a adunat cu dragoste și căldură pe părinții noștri și pe toți dreptcredincioșii săi fii în jurul și la sinul său de mamă, împărțînd tuturor evanghelicești-le în învățături și povețe, nutrindu-le pe toți cu laptele dulce al credinței noastre strămoșesci, și revărsînd asupra tuturor darurile-le cele bogate, pline de încredere și de mîngăere în greul, ce zilnic îl întimpinăm în viața privată și publică.

Dar sentimentul nostru de jale nu este izolat, nu se restrînge la marginile înguste ale parohiei noastre centrale; din contră am convingerea, că scirea de demolare a acestei caple, acestei biserice, va deștepta același sentiment nu numai în inima noastră a Sibiienilor, ci în sufletul tuturor dreptcredincioșilor fii ai bisericeii noastre din archidieceasă, ba și din metropolia întregă. Astfel abia va fi în biserica noastră cineva — conșciu de religiunea sa — care după cuvîntul lui *Isus Sirach* (7. 36) „să se întoarcă de cătră cei-ce jăluesc“ și simțesc oare-care durere sufletească acum, când aud și văd cîntecul demolatorului, sînt în vîrfurile copacului acestei bisericeii. — Dar mai ales va simți împreună cu noi — Sibiienii — întreaga noastră preoțime, care pe timpul studiilor clericale ani de a rîndul a avut privilegiul a înălța din acest loc și de 2 ori la 4 rugăciunile și cererile sale ferbinți cătră tronul milostivului nostru Creator și Susțîitor.

Și aceasta împreună-simțire este cât mai îndreptățită, pentru că bisericea — în care ne aflăm — pe cât este de o parte de mică și de modestă, pe atât este de altă parte de însemnată și de prețioasă pentru trecutul nu numai al parohiei centrale din Sibiu, ci pentru trecutul și istoria mai nouă a întregii noastre biserice și arhiepiscopii, care — mai bine de un veac — își are reședința sa arhierescă în Sibiu-cetate.

I.

Mai ales din două privințe este această bisericea un monument prețios, mai grăitor decît cuvîntul fermecat al celui mai bun orator, un monument istoric pentru trecutul cernit și greu al bisericeii noastre ortodoxe — române din iubita noastră patrie.

Dacă ne uităm la ea și la împrejurimea ei, o aflăm simplă, retrasă și ascunsă de vederea lumii, îndărăptul unei ogrădi (curți) înguste, încungiuată și acoperită din toate părțile de edificii mari și înalte.

Acest edificiu ne reamintesc timpul de tristă aducere aminte — nu tocmai îndepărtat — când poporul nostru, credincioșii bisericeii ortodoxe, n'aveau nici acel drept de a-și zidi — nu casă proprie, — ci casa Domnului — biserica — în mijlocul orașului, la vederea tuturor, cu frontul la stradă, ca nu cumva icoanele, zugrăvirile, formele bisericeilor noastre ortodoxe și române să provoace idiosincrasia, sau nervositatea trecătorilor de altă lege și alt neam.

Ne reamintesc luptele adeseori foarte amare, câte le-au avut strămoșii noștri mai ales în orașele săsesci, de câte ori au încercat a-și zidi bisericeii la loc mai de frunte. (Mediaș etc.)²⁾

Bisericea noastră n'are nici turn, nici toacă și clopote, cari cu glasul lor evlavios și petruzător să chieime la timpul prescrierii de ritualul nostru neîntrecut pe credin-

cioșii sei la slujbele, în cari biserica ortodoxă cu rară pricepere și cu cald patriotism a știut totdeauna și seie și acum împleți în un întreg atât de armonice sentimentele religioase pentru mărirea lui Dumnezeu cu cultivarea celor mai curate sentimente dinastice și cu iubirea cătră țară, în care locuim, și cătră toți locuitorii ei.

Și aceasta stare necompletă, ciuntită și umiltoare, a bisericeilor noastre din unele orașe provine nu într'atîta din sîrăcia credincioșilor lor — căci poporeni lor erau de regulă din cei mai bogăți locuitori ai acelor orașe — ci mai mult din restricțiunile aceluși timp de intoleranță, isvorite acele restricțiuni poate și din motivul, ca nu cumva sunetul clopotelor noastre să deștepte din somn pe vecinii, cari au făcut din 4i noapte și să conturbe odichna vecinelor reîntoarse tîrziu dela soarelele lor, ori dela alte distracțiuni lumesci.

Între asemenea împrejurări nu-i deci nici o mirare, că și aceasta bisericea din orașul nostru a trebuit să se retragă, ca o cenușoacă modestă, în dosul edificiilor, cari o incunjoară.

Și starea tristă a lucrurilor din acel timp — acum multămită Domnului trecut — ni se prezintă cu atât mai gravă, cu cât și aceasta simplă și retrasă capelă au putut-o zidi și la locul acesta ascuns nu poporul român, ci numai așa numiții neguțători *Greci*, cari numai ei aveau așa dîcînd *privilegiul* acesta, de a zidi bisericeii și în oraș, și cari de fapt nu erau decît macedo-români, așezați în mai multe orașe din patrie și veniți la noi dela frații respînșiți pe frumoasele coline ale Olimpului și pe romanticele văi și câmpii ale Greciei și Macedoniei.

Și cu toate aceste părinții și strămoșii noștri au suportat asemenea stare umiltoare de creștinească resignație, așezîndu-se cu civitoarele sfîntei scripturi. „*Am cunoscut Doamne, că Tu ești cel ce cercetezi inimile și iubesci umilînța*“ (Paral. 29, 17. —); și după cuvîntul apostolului Pavel (II Timoteiu 2, 25) „*în speranța, că Dumnezeu va da adversarilor pocîința spre cunoașterea adevărului, — cu blîndeță*“ dar și cu deplină conștiința a drepturilor, ce le compet, au cerut neîntreput libertate și egalitate și pentru biserica noastră, cea ce mai tîrziu a și urmat.

II.

De altă parte un prețios monument istoric a devenit pentru noi această bisericea și prin faptul, că — în lipsa unei bisericeii episcopesci — un șir întreg de vrednici arhieriei de ai noștri au fost constrînși de vitregitatea și greutatea timpurilor a folosi această mică, simplă și modestă capelă de catedrală a lor, căutînd a-și îndeplini aicea

Aceasta împrejurare a adus cu sine, că în acest edificiu bisericesc să se petreacă lucruri de valoare neperitoare pentru biserica ortodoxă-română, începînd dela 1790, când a fost edificată, și până ași, înainte de demolare.

Ce eram noi ortodoxii, când s'a zidit bisericea aceasta, mutându-se credincioșii ei în ea din o capelă provisorie, ce se poate vedea și ași — în casa Nr. 15 din strada Poplăcii, acum în posesiunea „Tipografiei române“³⁾

Eram o turmă risipită, slăbită și rămasă dela nefericita desbinare confesională a poporului nostru fără arhieriei, ba chiar și fără preoți, care turmă releastă, — încătușată fiind de cele mai grele lanțuri ale intoleranței religioase, — era pe aci să îmbrancească la pămînt și chiar să se stingă.

Dar nici un cuvînt — ori cât ar fi de elocuent — nu poate caracteriza și ilustra mai potrivit umiltoarea stare a bisericeii noastre din acel timp, ca și *reședința-cobilă* dela Reșinari, în care au locuit primii 2 administratori episcopesci sîrbi dela Buda; și care și ași se poate vedea în Reșinari, unde proprietariul ei de ași — un țeran — o folosește, ca loc de adăpostire pentru oile sale.

În acele timpuri grele au ridicat neguțătorii privilegiați acest local dumnezeesc; și atunci — când a fost mai mare lipsa, când era mai lătit întunerecul și nesiguranța, produse de desbinarea confesională a poporului român, — a început a lucii și în această bisericea schintea celei mai curate credințe ortodoxe. Asemenea schintei ardea și licăria și în alte părți, arătînd poporului neorientat direcția, pe care să meargă spre ținta mîntuirii sale religioase, ca și cum a condus odinioară steaua dela răsărit pe Magii vechi, luminînd în întunericul păgînătății antice de asupra celui mai modest locaș din lume, în care s'a născut „*lumina cea adevărată*“, „*lumina lumii*“, (Ioan 3 și 8) care „*a venit în lume, ca tot cel ce crede în ea într'un întunerec să nu rămîe*“. (Ioan 12, 46). Iar din aceste schintei s'a aprins apoi făclia ortodoxismului român, carea reaprinsă odată a luminat tot mai tare, cu tot mai multă intensitate — precum în alte centre ortodoxe — așa și în această bisericea; și — precum ostașii marelui — stăntîn a vîzută și cetit pe crucea de foc, ce li s'a arătat pe ceriu, inscripția: „*În acest semn veți învinge*“; — așa au vîzută și cetit și părinții noștri în aureola luminei, ce a strălucit și din această bisericea, mîngăitoarele cuvinte ale psalmistului (125—6). „*Cei ce samănă cu lacrimi, cu bucurie vor secera*“, cari cuvinte i-au întărit și i-au împlut de speranțe mai bune pentru viitor.

Această speranță a fost la început mai slabă, sub administrații episcopesci și sub episcopii de naționalitate sîrbă: *Ghedeon Nichitici* (1783—1788), *Gherasim Ada-*

¹⁾ Acum este prefăcută în atelier pentru trebuințele „Tipografiei“, în care apare „*Tribuna*“ și „*Foia Poporului*“.

movici (1789—1796); asemenea sub vicarii administratori, protopopii *Ioan Popovici* (1796—1804) din Hondol și *Nicolae Huțovici* (1805—1810) din Hunedoara; și sub primul episcop național *Vasile Moga* (1810—1845); dar speranța slabă de mai înainte a căștigat mereu în intensitate, până când în cele din urmă înțelepciunea rară, energia plină de tact, însoțită de-o neîntrecută revnă apostolică și dragostea nemărginită și plină de căldură față de biserica noastră strămoșească ale în veci neuitatului nostru *Marele Andreiu*, au aprins într'atîta schintea licăritoare a speranței de odinioară și devenit un soare întreg, dătător de lumină multă și căldură definitivă. Al acestui nemuritor arhieriu este meritul, că speranța în viitorul bisericeii noastre strămoșesci din aceasta patrie nu numai s'a întărit, dar s'a prefăcut în o convingere tare, din care au isvorit dragostea noastră nemărginită și conștiința vie a ortodoxismului nostru român, de care ași nici porțile iadului nu mai sunt în stare a ne despărți.

Și acest nemuritor arhieriu, acest regenerator al bisericeii noastre ortodoxe-române din patrie și întemeietor aproape a tuturor instituțiilor culturale bisericesci ce le avem, a folosit această modestă bisericea, în tot timpul domniei sale, drept catedrală episcopescă, mai tîrziu arhieriscopescă și metropolitană; și prin valoarea persoanei sale, încărcate de nemărginit respect și nenumărate merite, a dat acest providențial bărbat pentru urmașii, — cari cu evlavie ținem și vom ține veci și pururea la memoria lui — la fie-care piatră, pe care a pășit, la scaunul în care a șeșut și altariului, la care a servit, o însemnată istorică specială, și un preț deosebit.

În nici o altă bisericea din întreagă metropolia noastră nu s'au petrecut atâtea și așa valoroase acte pentru noi, ca aicia.

1. Așa a primit aicea prin mijlocirea metropolitului Procopiu Ivacicovici și a episcopului Ioan Popasu al Caransebeșului, la 13/25 Ianuarie 1874, cel mai înalt dar preoțesc — darul arhieresc — fericitul *Miron Romanul*, ales episcop al eparchiei Aradului etc., și ajuns deja după trei pătrare de an urmaș în scaunul arhieriscopesc și metropolit al marelui Andreiu, în care timp de 1/4 de veac a condus cu profunzimea minții sale și cu agerimea judecării sale, — căreia se închinău și cei mai mari contrari ai lui — cărma bisericeii noastre naționale, trecînd cu un tact recunoscut naia acestei bisericeii pe timp de grele tempestăți prin cele mai periculoase locuri și stînci; — și predând aceasta naie teafără și întreagă în mîinile esperte ale urmașului său, în mîinile actualului nostru arhieriscop și metropolit *Ioan*

2. Asemenea aici au emprovat metropolitul Procopiu Ivacicovici, episcopul Caransebeșului Ioan Popasu și episcopul Aradului Miron Romanul într'un arhieriu, Duminecă în 21 Aprilie (3 Mai) 1874, pe Preacuvioșia Sa archimandritul *Teofil Bendela*, denumit arhieriscop al Cernăuțului și metropolit al bisericeii ortodoxe din Bucovina și Dalmația. Bendela a fost primul care a purtat aceasta funcțiune în biserica Bucovinei, căci antecesorul lui, episcopul Eugeniu Hacman, a repausat (31 Martie — 12 Aprilie, 1873) înainte de a fi instalat în postul nou creat de metropolit.

3. Iar în Dumineca dela 30 Martie 1875, tot aici a fost sfințit arhieriu și actualul nostru arhieriscop și metropolit *Ioan Metianu*, atunci ales și întărit episcop al Aradului. Chirotonirea au îndeplinit-o metropolitul Miron Romanul, asistat de episcopul Ioan Popasu al Caransebeșului.

4. Al 4-lea episcop sfințit în bisericea noastră este actualul episcop al Caransebeșului, părintele *Nicolae Popea*. Chirotonirea lui s'a îndeplinit în Dumineca dela 11/23 Iunie 1889, și anume prin metropolitul Miron Romanul și episcopul de atunci al Aradului Ioan Metianu.

5. Cel din urmă arhieriu, care a primit darul în bisericea noastră a fost de curînd decedatul episcop al Aradului *Iosif Goldiș*, chirotonit Duminecă, în 4/16 Iuliu 1899, prin metropolitul actual Ioan Metianu și episcopul Nicolae Popea al Caransebeșului.

Așa dar în atâtea rînduri au invocat în acest loc întreg preasfințitul nostru episcopat pogorirea duhului sfînt asupra lor, asupra noastră și asupra tuturor fiilor dreptmăritoarei noastre bisericeii din patrie și în special asupra membrilor tuturor sinoadelor noastre archidieceșane și a congreselor naționale-bisericesci, cari s'au deschis ori s'au ținut chiar până la fine sub adăpostul acestei bisericeii, conducînd destinele bisericeii, croind prin înțelepciunea celor mai aleși fii ai bisericeii noastre, clerici și mireni — dintre cari pe unii din cei mai valoroși spre marea noastră bucurie avem fericirea a-i numera în șirul ascultătorilor noștri de astăzi și a-i saluta tocmai astăzi în mijlocul nostru,¹⁾ — soartea prezentă a bisericeii și indigînd direcțiunea, în care și pe viitor are să înainteze.

¹⁾ Era present dl Dr. *Alexandru Mocsonyi*, carele — pe lângă multe altele — a propus și ș-ul 175 din statutul organic ca „limba oficială în toate trebile bisericesci, școlare și fundacionale atît în intru cât și în afară este cea *română*“. Asemenea dl *Parteniu Cosma*, care e subscris ca notar pe textul original al Statutului organic, ca unul, care a dat mîna de ajutor metropolitului Șaguna, până în momentul ultim, când textul statutului a fost înaintat la guvern spre aprobare.

De față era dintre deputații, cari au participat la congresul din 1868, dl Dr. *Atanasie Marienescu*, pe atunci asesor comitatens; asemenea și dl Dr. *Avram Tîncu*, atunci avocat în Orăștie.

¹⁾ Pe locul acestei bisericeii și al edificiilor din jurul ei se va zidi noua catedrală a archidieceșei ortodoxe-române din Transilvania.

²⁾ Am aflat, că proprietarul sas, care a vîndut comunei bisericeii gr. cat. române din Mediaș locul, pe care s'a zidit apoi bisericea nouă — a fost atît de persecutat de conaționalii săi, încât a trebuit să iee lumea în cap și să plece din Mediaș.

Ne reamintesc exclamațiunea pesimistică a unui episcop român (pare-mi-se Grigore Major) care — în urma refuzului de a primi în o comună loc pentru zidirea unei bisericeii — cuprins de cea mai simțită durere și indignare, a exclamat: „*Așa își trebuie fie Dumnezeu, dacă ai dat tot pămîntul Domnilor, ca nici loc pentru propria Ta casă să nu primim*“.

Cu deosebire va trebui se rămână neuitat acel moment de mare valoare pentru biserica noastră din întreaga provincie metropolitană, că în această biserică a prezentat nemuritorul Șaguna proiectul său de „statut organic”, pe lângă epocalele cuvinte din cuvântarea sa de deschidere a sesiunii congresuale din 1868 . . . „*depin cu desevărsita odichnă sufletească toată competența legislativă și administrativă a bisericii noastre naționale în mâinile congresului present și al celor viitoare congrese, cari singure sunt reprezentanțele legale și canonice ale întregii noastre provincii metropolitane, prin urmare competente de a duce și conduce treburile administrative-economice bisericesci, școlare și fundamentale. De astăzi încolo depun și responsabilitatea pentru ulterioara soartă a bisericii în mâinile acestui congres . . .*”

Aici a ținut dl. Dr. Alexandru Mocsonyi remarcabila sa vorbire, prin care a introdus spiritul democratic în statutul nostru organic. Aici au decurs toate desbaterile asupra lui până la definitivă lui stilizare și acceptare.

Dar nu numai pentru istoricul reze este de interes mai mare această biserică; ci și pe foarte mulți particulari dintre fiii bisericii noastre, — cari au avut ocaziune a intra în acest local al Domnului la ocaziuni mari și festive, — îi leagă multe, frumoase și neuitate aduceri aminte de acest edificiu.

Eu unul, și cu mine sunt preaconvins că și mulți alții, în această biserică modestă am avut fericirea a fi plăcut atinși de cele mai sublimе, mai simțite, mai divine și mai nesterse impresiuni și emoțiuni religioase, produse în sufletul nostru de unele dintre neintrecutele cântări bisericesci ale fostului nostru profesor seminarial și ale măiestrului *Dima* și predate cu farmec pătrunzător de artistic instruitul său chor bisericesc.

Cine nu-și aduce aminte — de pe timpul când corul lui *Dima* era la culmea prestațiilor sale, — de acele sublimе sentimente, ce furnicau în întreg internul nostru? elevându-ne sufletul și ridicându-l în sferile celor mai înalte meditațiuni religioase și plutindu-l acolo pe undulațiunile și vibrațiunile armoniei, născute din rugăciunile pline de evlavie ale întregului nostru episcopat și cler superior și din cântările admirabile, ce răsuna de pe acea (arată cu mâna) galerie simplă, contopite cu oftatul adânc-religios eșit involuntar din inima ascultătorilor incremenți într'un religios estas?

III.

Era cu neputință, ca asemenea „*duh umilit*”, asemenea „*inimе înfrântă și smerită*”, și atât de curate jertfe duhovnicesci, aduse de toți dreptcredincioșii fii pe prestolul și iertfelnicul acestei biserici, să nu străbată la înălțimele nu s'au întors de cătră cei-ce și-au plecat cu smerenie Lui-și capetele lor; ci de pe tronul măririi Impărăției Sale cu părintească dragoste a primit rugăciunile noastre, ce se înălțau la ceriu pe fumul de tămăie, ca și oare-când fumul dela jertfa lui Avel; și în nemărginita-i bunătate și îngrijire de cei strimtorați ne-au întărit cu cuvintele scripturii: „*Nu te teme turmă mică*” (Luca XII, 32), *pentru-că aproape este Domnul de cei umiliți; și pre cei smeriți cu Duhul îi va mântui*”, (Ps. XXXIII, 19.), și prin glasul evangelistului *Ioan* (16. 20) care des ne repeta încurajarea: „*Amin, amin, grăesc voue: Că voi veți plânge și veți suspina, iară lumea se va bucura, și voi veți întrista, dară întristarea voastră se va întoarce întru bucurie*”.

Aceste evangelicesci încurajări ni-au umplut de mângăiere, ne-au întărit; și cu cât am fost mai asupriți de „*lumea*”, carea se bucura de umilirea noastră, cu atât ne am apropiat cu mai multă încredere în jurul acestui jertfelnic, și ne-am alipit mai tare de sinul cald al acestei biserici, în care ne era dat a asculta glasul Celui, ce pe nimenea nu respinge dela sine, dacă cu credință și cu dragoste se apropie de El; și în cele din urmă s'a împlinit și cu noi cele duse de *Isus Sirach* (14. 2). „*Fericit este . . . carele nu a căzut dela nădejdea sa*”.

Alipirea noastră cătră aceasta biserică și nestrămutata ei credință a fost adecă respătită cu îmbeșugare, căci cu binecuvântarea lui D-șeu „*turma mică*” de-odinioară s'a înmulțit, încât aceasta biserică îngustă nici pe departe nu

mai este în stare a cuprinde pe toți mielușii ei, și a corespunde necesităților noastre de ași, *puterile* ni s'au înmulțit și „*cei căduți iarăși ne-am ridicat*”; *mijloacele materiale*, — adunate cu mult spirit de jertfă de fericitul întemeietor al fondului catedralei, *Andreiu*, chivernisite cu mare îngrijire și conștiințiozitate de urmașii săi în scaunul arhiepiscopesc *Miron* și *Ioan* — au sporit într'u atâta, încât astăzi stăm în pragul îmbucurătorului fapt, ca să putem innoi cu desevărsire Sionul Domnului.

Și avem firma speranță, că cu ajutorul Celui de sus, actualul nostru arhiepiscop și metropolit și cu toți actualii consilieri și împreună-muncitori, se vor învrednici de fericirea: de a vedea cu ochii proprii visul atât de amăgitor al antecesorilor lor, adecă de-a vedea noul Sion ortodox și românesc, înălțându-și turnurile și crucile sale spre Stăpânul lumii și strălucind în toată frumșeta sa, precum o cere aceasta sublimitatea învățăturilor lui Christos, ce se propoveduesc în el, măreția ritului oriental, și după cum se cuvine să fie Sionul unui popor numeros, cum e al nostru.

IV.

Considerând momentele istorice expuse în cele de până aci, — cari dau o valoare specială acestei biserice, — mulți, — cu deosebire elementele mai tinere — am crezut de bine a stărui, ca noaua catedrală să se zidească la alt loc deschis, într'un parc mai liber și mai larg, iar acest edificiu să se păstreze, ca un monument pentru noi prețios și mai grăitor, decât cuvintele istoricului reze; dar majoritatea mare a forurilor bisericesci competente și legale au decretat, ca tot pe acest loc să se ridice acest Sion al Românilor ortodoxi din țară, adecă în mijlocul orașului, precum au dorit această atât Marele *Andreiu*, cât și fericitul metropolit *Miron* și actualul cap al bisericii noastre, metropolitul *Ioan*.

Basați pe acest fapt otăritor, trebuie să privim în decisiul — de a zidi pe acest loc noaua catedrală —, *înșăși voia lui Dumnezeu*, manifestată prin votul factorilor competenți, căreia datori suntem a ne închina toți.

Cunoscută este din s. scriptură a Testamentului vechiu — când nu era statorită dogma, că Dumnezeu este pretutindinea de față — aceea credință a poporului evreesc, că Dumnezeu — Stăpânul întregului univers — se coboară și petrece cu predilecție mai ales în unele locuri de pe pământ, unde ascultă cu deosebită plăcere imnele de laudă și rugăciunile credincioșilor săi, primesce jefele aduse de ei, alină cu milostivire durerile și oftările fapturilor sale și împlinesc cu părintească bunăvoință și îndurare cere-
rile lor.

Așa a. e. seim din cartea „*Facere*”, ca — după ce s'a arătat Dumnezeu patriarhului *Avram* și i-a promis, că „*binecuvântând va binecuvânta și înmulțind va înmulți seminția lui, ca stelele cerului și ca nisipul de pe țărmurile mării*”. (XXII. 17) — acesta, — adecă patriarhul *Avram*, — „*a zidit acolo jertfelnic Domnului, celui ce i s'a arătat*” (XII. 7).

Eară la cartea „*Eșirii*” aflăm, că uneori însuși Dumnezeu a destinat și ales locul, pe care a dorit să-i se ridice altare și unde a dorit să se arete poporului său. Așa a poruncit Dumnezeu robului său *Moisi*, dîcînd: „*Spune fiilor lui Israel: Și veți face mie aicea sfînt locaș și mă voi arăta întru voi*”. (XXV. 8.)

Deci — cu tôte că după învățăturile nouă ale lui Christos cunoaștem, că ziditoriul universului este duh nemărginit și necuprins în spațiu, că „*ceriul este tronul șederii lui și pământul este așternutul picioarelor lui*” și în urmare în tot locul îi putem înălța rugăciunile noastre; — totuși, — considerând, că duhovnicescile jertfe, aduse de noi și de părinții noștri pe acest jertfelnic, le-a primit cu dragoste, că rugăciunile făcute la acest sfînt altar le-a ascultat cu părintească răbdare și, că deci noauă în această biserică, la acest loc, ni s'a arătat — binecuvântându-ne și înmulțindu-ne seminția și turma mică de odinioară, — suntem foarte îndreptățiți a ține cu sfîntenie și cu tărie la acest loc, ba a esclama chiar, plini de bucurie, împreună cu patriarhul *Iacob*:¹⁾

¹⁾ Când a fugit de fratele său *Esau* în vis i-s'a arătat Dumnezeu și deșteptându-se a făcut exclamația de mai sus.

„*Cu adevărat se află Dumnezeu pe locul acesta; aici nu este alta, decât casa lui Dumnezeu și poarta cerului*” (Facere XXVIII, 16).

Ori cât deci ne-ar căde de greu și ori cât ne-ar durea despărțirea de această biserică binecuvântată de Dumnezeu, — care pentru noi de un veac este ușa pe care ni se face posibilă apropierea de părintele nostru ceresc, — totuși atât acum cât și după demolare, trebuie să ne nisum a recăștiga sufletului nostru liniștea de lipsă, mângăindu-ne cu graiul *Evangelistului Ioan*, care ne zice: „*Voi acuma întristare aveți; dar earăși vă voi vedea pre voi și se va bucura inima voastră și bucuria voastră nimenea nu o va lua dela voi*”. (Ioan XVI, 22) . . . *căci mărirea cea de pe urmă a casei acesteia mai mare va fi, de cât cea dintăiu, și în locul acesta voi da pace*”. (Agen II, 10).

În urmare — după atâtea semne de bunăvoință, câte *aici* ni le-a descoperit mila cea nemărginită a lui Dumnezeu — datorință avem a urma esemplului împăratului *Solomon* și a-i ridica *aici* — la locul acesta — *un alt locaș mai mare*, mai împodobit și mai corespunzător timpurilor, ca astfel la timpul seu și noauă, — celor întruniți în noul Sion, — să ne poată zice Dumnezeu cuvintele rostite cătră *Solomon* ziditoriul vestitei case a Domnului, . . . „*am sfîntit casa aceasta, care o ai zidit, ca să se pue numele meu acolo în veci, și vor fi ochii mei acolo și inima mea în toate zilele*”. (Cartea I a Imperaț. IX. 3).

* * *

Așa dar încâte-va zile această biserică nu va mai fi, și mulți dintre noi — cu *lacrimi* în ochi — vor privi demolarea și dispariția ei.

Dar aceste lacrimi — isvorite din adâncul convingerilor noastre religioase — fie-ne pentru toți *mijlocul curățitor*, care să ne spele sufletul de întinăciunea învechitelor păcate, ce ne îngreunează și ne apasă; să fie mijlocul, care să ne „*omoaie patimile cele trupesci, cari ne strică sufletul*”, și să ne alunge gândurile cele viclene, cari ușor să furișează în internul nostru și ne alunecă din nou pe povirnișul grelelor păcate.

Intristarea, ce ne cuprinde acum la demolarea bisericii vechi și gândul, ce zboară înainte — închipuindu-și frumșeta Sionului nou — fie-ne un momento, care — în tot timpul de clădire a bisericii nouă — să ne ridice mintea și inima spre D-șeu, să ne reimprospeteze poruncile Lui, să ne abată dela toate cărările greșite, să ne întărească tăria voinței morală și trupească, și să ne îndrepte spre calea pocăinței,¹⁾ a curățirei, a *inoirii noastre*, — ca astfel — atunci, când vom sta — preste căți-va ani — înaintea portalului de intrare în noul Sion și vom vedea din departe straiucind în toată trumșeta iconostasul și internul lui — conștiința sufletului nostru să nu ne poată reaminti figuratul înțeles al cuvintelor din cântarea (luminînda) bisericescă: „*Cămara Ta, Mântuitorule, o ved împodobită, dar îmbrăcăminte nu am, ca se întru întrînsa*”.

Vă pun deci tuturor și cu toată căldura la inimă, ca încă de pe acum, în fie-care zi, să rugați fie-carele și toți pe înduratul și bunul D-șeu, dîcîndu-i „*Lumineză-mi haina sufletului meu, Dătătorule de viață*”, ca astfel „*inoiți*”, cu sufletul pocăit și împăcat și împodobiți cu strălucirea virtuților creștinesci, să putem intra în catedrala, ce se va ridica pe acest loc, și care atunci — bucurându-se de înoirea noastră — cu dragoste ne va deschide porțile sale și ne va primi întru frumșeta casei sale.

Iară acum, Iubiți ascultători și creștini, — îndreptându-ne cu fața spre răsărit și plecând genunchile noastre — să rostim cu toții împreună ultima rugăciune în acest local al D-șeului nostru, dîcînd din adâncul inimilor.

„*Doamne, cela ce în ceasul al treilea ai trimis pe preasfîntul Tău Duh preste apostolii Tăi*” și preste dreptcredincioșii fii din trecut ai acestei biserice, „*pe aceia Bunule, nu-l lua nici dela noi cei de ași, ci ne înnoește pe noi și pre toți urmașii noștri, cari ne rugăm și în veci ne vom ruga Ție Amin*”.

¹⁾ „Intristarea cea după Dumnezeu pocăința este”.

Nr. 611/1902,

[95] 2—3

Concurs

Pentru întregirea posturilor de *învățători* mai jos însemnate se escrie concurs cu termen de 30 zile de la prima publicare:

1. **Balimir**, la postul al doilea, cu salariu anual de 600 cor., plățibili în rate lunare anticipative, parte din cassa bisericii, parte din repartițiune, relut de cartir 20 cor. și un stângin de lemne.

Cei-ce vor pute dovedi că vor pute înființa și un cor, vor fi preferiți.

2. **Mermezeu-Văleni**, cu salariu de 600 cor., cartir în edificiul școlii și lemne de foc, salariul din repartițiune.

3. **Homorod Suseni**, la școla comună cu Homorod-Joseni cu salariu de 600 cor. din repartițiune, cartir în edificiul școlii și lemne de foc.

La tôte acestea posturi se vor computa cuincuenalele legale numai după instituirea definitivă și serviciul de 5 ani nefraterupt în respectiva comună.

Cei aleși sunt datori a merge Dumineca și în sârbători cu copiii la biserică și a cânta la liturgie.

Concurenții au să-și subșternă în termenul indicat cererile concursuale instruite conform normelor în vigore subsemnatului oficiu protopresbiteral și au a se presenta în vre-o Duminecă sau sârbătoare poporului în biserică spre a și arăta desteritatea în cântări.

Oficiul protopresbiteral gr. or. în conțelegere cu comitetele parohiale

Orăștie, 28 Iunie 1902.

Vasile Domșa
protopresbiter.

Nr. 703 pp.

[92] 3—3

Concurs

Pentru ocuparea posturilor *învățătoresci* vacante de la școlile noastre tractuale mai jos însemnate se publică concurs cu termen de 30 zile de la prima publicare în „Telegraful Român”.

1. **Agărbiciu**, salariu 600 cor. din repartiție, cartir, grădină, lemne de încălțit și cuincuenalul legal asigurat.

2. **Banabic**, salariu 600 cor. de la popor, cartir, grădină, lemne pentru foc și tôte beneficiile împreunate cu oficiul învățătoresc.

3. **Botez**, salariu 248 cor. repartiție, eventual folosirea alor 25 jug. pământ arător și de cosit; 360 cor. ajutoriu de la stat, locuință, lemne de foc. Învățătoriu va avé să provadă și cantoratul, pentru care va trage și stole separate.

4. **Găbud**, salariu 400 cor. repartițiat pe popor, 200 cor. din pășunatul școlar, cartir și lemne pentru încălțit.

5. **Hărăstaș**, 600 cor. salariu, anume: 380 cor. din repartiție, 60 cor. din didactru și 160 cor. din naturalii, cartir, grădină și lemne de foc. Învățătoriu va funga și ca cantor.

6. **Hidiș**, salariu 600 cor. din repartiție, relut corespunzătoriu pentru cartir, grădină și lemne.

7. **Muierău**, salariu 600 cor. repartiție, cartir, grădină și lemne de foc. Alesul va provedé și cantoratul și la casuale va avé și stole.

8. **Sânmbăiu**, salariu 600 cor. parte din lada bisericii, parte de la popor și din naturalii, răsucumpărare corespunzătoare pentru locuință, grădină și lemne de foc. Având a fi și cantor învățătoriu va beneficia și de stole.

9. **Soporul-de-câmpie**, 600 cor. din repartiție și naturalii. cartir, grădină și lemne de foc. Afară de salariu va trage învățătoriu și stole ca cantor.

Reflectanții se vor presenta în vre-o Duminecă sau sârbătoare în comunele respective pentru a-și arăta desteritatea în cântări și tipic, mai ales, că învățătorii aleși vor fi poțiti să cânte cu copiii în strană, eventual să formeze și cor cu școlarii și adulții.

Este de dorit și de interes și pentru candidații noștri să reflecteze la posturile înșirate, pentru că în tôte locurile sunt regulate și asigurate salariile și tôte beneficiile învățătoresci.

Concurenții să-și așternă în termenul indicat cererile instruite în regulă la subscrisul oficiu protopresbiteral.

T u r d a, 25 Iunie 1902.

Oficiul protopresbiteral gr. or. al Turzii în conțelegere cu comitetele parohiale concernente

Jovian Murășian
protopresbiter.